

"וימאסו הארץ חמדה" (תהלים קו, כד)

"וימותו האנשים מוציאי דיבת הארץ רעה, ב מגפה לפני ה'" (במדבר יד, לז). על כפילות הלשון אמרו חז"ל "וימותו, בעולם הזה. ב מגפה, לעולם הבא". (סנהדרין קח ע"א) וכן שהעיר "תורה תמיימה" (על במדבר יד, לז) למדו זאת [לענין עזה]^b ממהללים "לפני ה'" כי הרי היה די במלת "מגפה". עוד הוסיף חז"ל: "מתו מיתה משונה. ואיזו היא? שנשתרבב לשונם ונפל על טיבורם. והיו תולעים יוצאות מleshונם וכוכנות בטבורם, ומטבורם לשונם. ורב נחמן אמר באסכהה מתו" (סוטה לה ע"א). והעיר "תורה תמיימה" (על הפסוק) שזו מדחה כנגד מדחה. כי ארץ ישראל נקראת "טבור הארץ" (יחזקאל לח, יב). ודוקא מleshונם, שבابر זה החטא. והנני להוסיף, כי כוחם של "תולעים" בפייהם (כמפורט במדרש תנחותא, בשלח, פסקא ט). המרגלים קלקלו באבר נכבד זה, لكن ננעשו על ידם.

ויש להתפלל, כי בשוער או"ח (ס"י תק"פ סעיף ב') הביא מנהג עתיק שהיה נהוגים לצום י"ז באלוול, בו מתו מוציאי דיבת הארץ. "בית יוסף"^c על הטור (בסימן תק"ף): מבקשת: "קשה לי למה התקינו להתענות? שמחה מיבעי באותו יום, דבאבוד רשעים רנה? ושמא מפני שלא זכו שתתקבל תשובהם [אנו] מצטערים, דמסתמא שבו (ש' מנוקדת קמצ) ולא נתקבלו" עכ"ל. אבל מה שכותב צריך עיון. כלום לא שמענו עד כאן (יום פ"ז ע"א) כי בחטאיהם גדולים אפילו כאשר תשובה מתකלה, אבל עדין צרייכים לשובל יסורים או מיתה? ועוד, אם לא נתקבלה תשובהם זאת אומרת כי דין עדין כרעעים, ולמה לנו להצטער עליהם עד כדי תענית?

אלא נ"ל כי אין אנו מצטערים על מיתה המרגלים כי אם מצטערים על כלל ישראל. הרי מפני חטא המרגלים נגזרה על כלל ישראל גלות לכל הדורות ("העמק דבר" לנצי"ב, במדבר יד, כא עי"ש נימוקיו). ואמרו בירושלמי: "כל דור שאינו נבנה (בית מקדש) ביוםיו, מעלה עליו כאילו הוא החיריבו" (יום, פ"א ה"א). ובאר החיד"א, כי כנראה ממשיכים באותו החטא של שנת חנים. כן כאשר כלל ישראל אינו נגאל כלל לחזור לארצו, שמא זה מפני כי עדין לא נתכן "וימאסו הארץ חמדה" (תהלים קו, כד). כי בדורו של משה, פרט לשפט לוי נגררו אחרי דיבת המרגלים כל יתר השבטים. וכך צאצאיהם מתענים ביום זה.

ונביא כאן לשונו של הרמב"ם: "יש שם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהן, כדי לעורר הלבבות לפתח בדרכי תשובה. ויהיה זה זכרון למשינו הרים ומעשי אבותינו שהייתה כמעשינו עתה, עד שగרטם להם ולנו אותן הצרות" (היל' תעניות, פ"ה ה"א). הרי שהעיקר הוא לא הצום, אלא התבוננות על מעשינו הרים, שם המשך

אחרי קלוקלי אבותינו. ואם ישאל השואל, מפני מה יש להוסיף י"ז אלול, הרי לככורה די לנו בצום ט' באב? וזה כבר כולל (תענית כו ע"ב) מה שנגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ? התשובה לכך היא כי צום ט' באב הוא על עצם התוצאה המרה, של גלות וחורבן. אבל י"ז אלול הוא צום על הסיבה לכך, המדה הרעה הזאת של דיבת הארץ ומיאוסה של ארץ חמדה. למדנו כי אפילו אחרי תשובה וחרטה וצער נפשי, מיד עונש לא נמלטים. כי חטא זה דומה לחמורות שנטפרתו ביוםא (פו ע"א).

וכך לשונו של המקובל הקדמון ר' אברהם סבע בספרו "צרור המור" (על דברים א, מא): "אח"כ סיפר [משה] שנתחרתו ישראל ואמרו 'חטינו להשם', ולא הועיל להם לפוי גודל עונם. ואע"פ ששבו ובכו לפני השם, כאומרו 'תשובו ותבכו לפני ה'" (א, מה) ותניןן 'שער דמעה לא נגעלו' (ברכות לב ע"ב), [אבל] בכאן נגעלו, כאומרו 'לא שמע ה' בקולכם'. ואע"פ שהוא [שם יהו"ה] רחמים, יצא לו ממדת רחמים למדת הדין [פירש רמב"ן בפסוק מ"ה כי היה עונם גדול מנסוא]. ולא שמע ה' בקול בכיכיתם 'לא האין אליכם' שהוא רמז שלא שועתם" עכ"ל. הרי שהחטא הזה חמור ביותר. וכך יש לצום כדי לחנק כל הדורות הבאים. וכן שבחצום גדריה אין אנו צמים מפני צער הריגתו כשלעצמה, אלא על עוננותינו ותוצאות הקלוקלים לחבי האומה, כן בנידון המרגלים.

ולכן בכל שנה ושנה אשר אנו שומעים בשבת פרשת שלח סייפור הטרגדייה הנוראה שבני ישראל נכשלו להאמין למרגלים, علينا לשוב בתשובה. בכך לא רק נציל את עצמנו אלא גם נועיל לאבותינו.